

UOT: 39

AZƏRBAYCAN QADINININ ƏNƏNƏVİ MƏRASİM GEYİM VƏ BƏZƏKLƏRİ (XIX-XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİ)

©2025

KƏMALƏ ƏLİYEVƏ*

*AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu
ORCID: 0009-0004-8825-6605; e-mail: aylin_kama@mail.ru
<https://doi.org/10.59849/3105-3653.2025.1.57>

Xülasə: Məqalədə qadın bəzəkləri geyim kompleksinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi müzakirə olunur, bəzəklərin seçilməsində yaş xüsusiyyətlərinin rolu və bəzək növləri haqqında danışılır. Burada qadın bəzəklərinin tipoloji və bədii-estetik xüsusiyyətləri, onların ümumi Azərbaycan mədəniyyətindəki yeri və əhəmiyyəti ümumiləşdirilib.

Azərbaycan ərazisində zərgərlik sənəti uzun və mürəkkəb bir inkişaf yolu keçib. Bu bəzəkləri canlı şəkildə görərkən qədim zərgərlərin yüksək ustalığına heyran qalmamaq mümkün deyil.

Azərbaycanda ən qədim, sevilən və şən bayramlardan biri olan Novruz qeyd olunur, hansı ki, xalqımızın ənənəvi dəyərlərini özündə cəmləşdirir. İnsanlar yalnız bayram süfrələrini qurmaqla kifayətlənməyib, həm də Novruzu parlaq və rəngarəng milli geyimlər və bəzəklərlə qarşılamışlar. Şal və atlasdan hazırlanmış qadın paltoları zərif siluetə və kəsimə malik olub, Azərbaycan gözəllərinin incə belini vurğulayırdı. Bu paltarları zərgərlik məmulatları – bəzəklər tamamlayırdı.

Açar sözlər: bəzəklər, geyim, qadın, zərgərlik məmulatları, mədəniyyət, etnoqrafiya

THE TRADITIONAL CEREMONIAL CLOTHING AND DECORATIONS OF AZERBAIJANI CUISINE (EARLY 19TH – EARLY 20TH CENTURY)

©2025

KAMALA ALİYEVƏ*

*A.A.Bakikhanov Institute of History and Ethnology, ANAS
ORCID: 0009-0004-8825-6605; e-mail: aylin_kama@mail.ru

Abstract: Women's jewelry is considered as an integral part of the clothing complex, the dependence of wearing certain jewelry on age characteristics, the typology of jewelry in the article. The typological, artistic and aesthetic features of women's jewelry, their place and significance in the Azerbaijani culture are also summarized.

The art of jewelry in the territory of modern Azerbaijan has come a long and thorny path. It is impossible not to notice the high skill of ancient jewelers when you see them live.

Azerbaijan is celebrating one of the most ancient, beloved and cheerful holidays of Novruz, which has absorbed the traditional values of our people. They not only laid festive tables, but also preferred to meet Novruz in bright and national clothes and accessories. Women's dresses made of silk and velvet had an elegant silhouette and cut, emphasizing the flexible waist of Azerbaijani beauties. They were complemented by jewelry.

Keywords: jewelry, clothes, woman, jewelry, culture, ethnography

ТРАДИЦИОННАЯ ЦЕРЕМОНИАЛЬНАЯ ОДЕЖДА И УКРАШЕНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ЖЕНЩИНЫ (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)

©2025

КАМАЛА АЛИЕВА *

Институт Истории и Этнологии НАНА имени А.А.Бакиханова
ORCID: 0009-0004-8825-6605; e-mail: aylin_kama@mail.ru

Резюме: В статье женские украшения рассматриваются как составная часть комплекса одежды, зависимость ношения тех или иных украшений от возрастных особенностей, типология украшений. Так же обобщены типологические, художественно-эстетические особенности женских украшений, их место и значение в обще-азербайджанской культуре.

Искусство ювелирного дела на территории современного Азербайджана прошло длинный и тернистый путь. Если увидеть эти украшения вживую, невозможно не заметить высокое мастерство древних ювелиров.

В Азербайджане отмечается один из самых древних, любимых и веселых праздников Новруз, который вобрал в себя традиционные ценности нашего народа. Люди не только накрывали праздничные столы, но и предпочитали встречать Новруз в яркой и красочной национальной одежде, и аксессуарах. Женские платья из шелка и бархата имели изящный силуэт и покрой, подчеркивая гибкие страны азербайджанских красавиц. Их дополняли ювелирные изделия – украшения.

Ключевые слова: украшения, одежда, женщина, ювелирные изделия, культура, этнография

Giriş

Milli geyimlər maddi mədəniyyətin mühüm elementlərindən biri olmaqla, xalqın ictimai-iqtisadi vəziyyəti, ərazinin təbii-coğrafi şəraiti və etnik mənsubiyyəti ilə qarşılıqlı əlaqədə inkişaf etmişdir. Özündə xalq yaradıcılığının müxtəlif sahələrini

birdləşdirən milli geyimlər etnik xüsusiyyətləri və estetik zövqü əks etdirir. Hər hansı bir geyim təkcə onu hazırlayan dərziyə deyil, həmçinin geyimlə əlaqədar digər sənət ustalarının da əməyinin məhsuludur.

Hələ XIV-XVII əsr Təbriz miniatur rəsmlərində təsvir olunan geyimlərə əsasən demək olar ki, azərbaycanlıların dövrə uyğun rəngarəng və zəngin geyim mədəniyyəti olmuşdur. Bu da onunla əlaqədardır ki, Azərbaycanın Şamaxı, Dərbənd, Şəki, Şuşa, Naxçıvan, Təbriz, Ərdəbil, Urmiya, Bakı, Quba, Xoy, Marağa kimi şəhərlərində toxuculuq sənəti xeyli inkişaf etmişdir.¹ Toxuculuq sənətində çox müxtəlif parça növlərindən istifadə olunurdu. Gəncə ustalarının istehsal etdikləri yüksək keyfiyyətli bafta, daray, cecim və başqa parçalara böyük tələbat var idi. Bu parçalardan şəhərdə çalışan yetmiş dərzi müxtəlif kişi və qadın paltarları tikirdi.²

Etnoqrafik tədqiqatlar nəticəsində XIX əsr milli qadın geyim komplektinə daxil olan geyim növləri müəyyənləşdirilmişdir. Bura üst və can köynəkləri, cüt-tuman, taybalaq, darbalaq, zibini, çəpgən, çərkəzi, ləbbadə, nimtənə, küləçə, katibi, kürdü, çalma, arxalıq, çutçu, ləçək, örpək, kəlağayı, başmaq, çust, corab, kəmər və müxtəlif bəzək növləri daxil idi.³

Qızıl və gümüşdən hazırlanmış bəzək əşyaları geyimin əsas tərkib hissələrindən biri kimi ona bədii cəhətdən milli kolorit verir və geyim komplektini tamamlayırdı. Maddi mədəniyyətin digər ünsürləri kimi, geyimlər də ictimai-iqtisadi həyatda baş verən proseslərin təsirinə məruz qalmış və tədricən əsaslı dəyişikliklərə uğramışdır.⁴ XIX əsrin ortalarına kimi həmin dəyişikliklər bir o qədər nəzərə çarpmırdı. Xüsusilə kənd yerlərində yeniliklərə münasibətdə mühafizəkarlıq hiss olunurdu. Bu da onunla əlaqədar idi ki, kapitalist münasibətləri kəndə çox çətinliklə yol tapırdı. Odur ki, kənddə qadın geyim və bəzəklərində davam edən ənənəvililiyi izləmək daha asandır.

Əsas cəhətlərdən biri də kənd yerlərində islam və müsəlman qaydalarına daha ciddi şəkildə əməl edilməsidir. Bu faktor qadın geyimlərindəki fərqlər və məhəlli xüsusiyyətlər haqqında əsaslı fikir söyləməyə imkan vermir. Buna baxmayaraq, bəzi etnoqrafik materiallara əsasən xalq geyimləri və bu geyimləri tamamlayan zinət əşyaları haqqında müəyyən mülahizələr söyləmək mümkündür.

Məlum olduğu kimi, baş örtüyü İslam qanunları ilə hər bir müsəlman qadını üçün vacib sayılmışdır. Bununla əlaqədar bəzəklərin də müəyyən növləri mövcud olmuşdur ki, onlar baş örtüyünün vacib elementləri kimi çıxış etmişlər. Onlardan çalma və örpəkləri (bənarə, sərəndaz) bərkitmək, saçları yığmaq və s. üçün istifadə edilmişdir.⁵ Bu sırada “cütqabağı”, “qarabatdaq”, “araqçın”, “təsəkqabağı” və s. qeyd etmək olar.

¹ Cəmil Mustafayev. **Xanlıqlar dövründə Azərbaycanda sənətkarlıq**. Bakı, “Elm”, 2002, s.80.

² Эвлия Челеби. Книга путешествия (Извлечения из сочинения турецкого путешественника XVII века). III. Институт Востоковедения. Москва, Наука, 1983, с.21.

³ Həvil Həvilov. **Azərbaycan etnoqrafiyası**. Bakı, “Elm”, 1991, s.141.

⁴ Yənə orada.

⁵ Фазаил Велиев. **Материальная культура Западной зоны Азербайджана XIX – начале XX вв.** Баку, «Элм», 1996

Bununla belə baş bəzəkləri sırasında tacın özünəməxsus yeri olmuşdur. Tac əsasən varlı və kübar qadınların baş örtüyünü təməmləyirdi. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulana qədər bu bəzək növündən geniş istifadə olunmuşdur. Qadın və qızların istifadə etdikləri araqçının da Azərbaycanda yayılma arealı geniş olmuşdur. Araqçınlar müxtəlif muncuqlarla bəzədilirdi.

XIX əsr qadın geyim dəsti əsasən köynək, tuman və arxalıqdan ibarət idi. Varlı və əsilzadə qadınların köynəyinin yaxası düz xətt boyunca deyil, oymalı formada biçilir, ətrafına qızıl və gümüş bəzəkli yaxalıq əlavə olunurdu. Eyni zamanda qadın köynəyinin yaxası, ətəyi, biləyi, yan çapıqları, “bafta”, “hərəmi”, “qaragöz” və s. müxtəlif bəzəklərlə təməmlənirdi. Köynəyin qabaq ətəyinə asma qızıl və gümüş pullardan ibarət “ətəklik” tikilirdi.⁶ Həmçinin “arpa”, “midaxil”, “həbbabi”, “böyrəyi qızıl” və s. elementləri olan müxtəlif ətəklərdən də istifadə olunurdu. Köynəklərin yaxasına “quş para” və “qozalı” adlanan düymələr bütün yaxa boyunca tikilirdi. Kasıb qadınların köynəkləri isə çox sadə olub, qaytanlar və köbələrə bəzədilirdi. Köynəklərə uyğun tumanlar biçilirdi. Əlbəttə, hərə öz maddi imkanına görə geyindiği üçün kasıb qadınların tumanları da ucuz parçalardan biçilirdi. Varlı qadınların tumanları bahalı parçalardan, bürməli və qırçınlı formada hazırlanırdı. Tumanların ətəklərinə iki-üç cərgə “bacaqlı” adlanan qızıl və gümüş pullardan bəzək vurulurdu.⁷

Milli geyim növlərindən birini təşkil edən arxalığın yaxa və ətək hissəsi “bafta”, “qaragöz”, “sərmə” kimi bəzəklərlə bəzədilirdi.

Qadın üst geyimlərinin “ləbbadə”, “küləcə”, “çəpkən”, “nimtənə”, “çərkəzi” adlanan tipləri də mövcud olmuşdur. Çəpkənin yaxasının bəzədilməsində qızıl və gümüş pullardan istifadə olunurdu. Çərkəzi adlanan üst geyimlərinə isə düymələr tikilirdi.

Qadınlar arasında “zivın” adlı üst qadın geyim növü qış geyimləri tipinə daxildir. Yarımqol, qoltuqlarının altı açıq olan bu geyim növü tünd rəngli sayə parçadan tikilirdi. Etnoqraf Q.Qaraqaşlı onun ayrımlar arasında daha geniş yayıldığını və iki növünün olduğunu göstərmişdir “ara zivın” və “üst zivın”, “Üst zivın”ın üzəri mis və gümüş pullarla, piləklərlə, dekorativ düymələrlə bəzədilirdi.⁸ Bu geyim növü Tovuz-Şəmkir bölgəsi qadınları üçün də xarakterik olmuşdur.⁹

Qadın geyiminin vacib elementləri sırasına toqqa və kəmərlər də daxil idi. Toqqa və kəmərlər üst geyimlərinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi XX əsrin əvvəllərinə kimi dəbdə olmuşdur.

Ayaq geyimlərindən olan qadın başmaqları geyim formasına uyğun müxtəlif muncuqlarla və tikmə naxışlarla bəzədilirdi. Bəzi imkanlı kişilər hətta qadınların

⁶ Həvil Həvilov. *Azərbaycan etnoqrafiyası*. Bakı, “Elm”, 1991, s.141.

⁷ *Yenə orada*.

⁸ Кара Каракашлы. *Материальная культура азербайджанцев северо-восточной и центральной зон Малого Кавказа (историко-этнографическое исследование)*, Академия наук Азерб. ССР Институт Истории. Баку, Изд., АН Азерб. ССР. 1964, с.136-137.

⁹ Фазаил Велиев. *Материальная культура Западной зоны Азербайджана XIX – начале XX вв.* Баку: «Элм», 1996, 165 с.

ayaqqabılarını da qiymətli brilyant qaşlarla bəzəməyə çalışırdı. Bu baxımdan M.S.Süleymanovun “Eşitdiklərim, oxuduqlarım və gördüklərim” kitabındakı məlumat çox maraqlıdır. O yazır: “Bir dəfə milyonçu arvadları xeyriyyədə “İsmailiyyə” binasında ziyafət düzəldirlər. Deyilənə görə, həmin ziyafəti təsvir etmək mümkün deyilmiş, ləl-cavahirat, platin-qızıl içində üzən qadınların gülüş və qəhqəhələri binanın möhtəşəm salonlarında əks-səda yaradırmış... Ağa Musanın gürcü arvadı bəzəkdə, geyimdə, cavahirətdə birinci yeri tuturdu. O başdan-başa zümrüd, gül-çiçəklər, quşlar, pərvanələr içində idi. Hətta ayaqqabıları da bərq vurmuş... Müsəlman Cəmiyyətinin xeyriyyə mərasimində Sona xanımın gözəlliyinə və üst-başındakı ləl-cavahirata hamı heyran qalırdı”.¹⁰ Bu fakt ictimai bərabərsizliyin qadın geyimlərində təzahürünün ən bariz nümunəsi kimi çıxış edir.

XIX əsrin sonlarına doğru Azərbaycan mədəniyyətinin müxtəlif sahələrində olduğu kimi, geyim mədəniyyətində də dəyişikliklər baş verirdi. Yeni sosial təbəqələrin yaranması zəminində buradakı fərqli cəhətlər daha qabarıq nəzərə çarpırdı. Belə ki, yerli geyimlərlə yanaşı, Avropa üslubunda tikilmiş paltarlara varlı əhali arasında meyl güclənirdi. Qadınlar paltarlarının rənglərinə uyğun daş-qaşlardan istifadə edirdilər. Yaqut, firuzə, zümrüd kimi daşlar qırmızı, göy, yaşıl paltarlarla uyğunluq təşkil edirdi. İri şəhərlərdə yaşayan digər millətlərin nümayəndələri – rus, yəhudi, tatar və başqaları da azərbaycanlılara məxsus geyimlərin bəzi elementlərindən istifadə edirdilər.

Milli geyimlərin daha çox kəndlərdə qorunub saxlanması bu dövrdə ticarətin və sənətkarlığın kənddə şəhərlərə nisbətən zəif inkişaf etməsi və geyimlərdə yerli şəraitdən irəli gələn xüsusiyyətlərin üstünlük təşkil etməsi ilə əlaqədar idi. İri şəhərlərdə isə xaricdən gətirilmə zinət əşyaları əhalinin, xüsusilə kübar ailələrin həyatına sürətlə daxil olurdu.

XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda Sovet hakimiyyətinin qurulması nəticəsində geyimlərdə əsaslı dəyişikliklər baş verdi. Əgər XIX əsrin sonlarında cütqabağı qarmaq silsilə kimi bəzək növlərindən istifadə edilirdisə, XX əsrdə bu bəzək növləri demək olar ki, dəbdən düşmüşdü.¹¹

Azərbaycan qadınlarının geyim və bəzəklərində yaş fərqi və ictimai təbəqələşmənin əlamətləri də aydın görünürdü.

Azərbaycanlı qadınların həyat tərz, geyim və bəzəkləri haqqında H.Sarabski-nin “Köhnə Bakı” əsərində də maraqlı materiallara rast gəlinir. Müəllif yazır: “Məlum olduğu kimi, keçmişdə bütün Azərbaycanda, o cümlədən Bakıda qadınlar dörd divar arasında məhkum, məzlum, avam və cahil bir halda yaşayırdılar. Onlar ictimai yerlərə çıxmazdılar. Onların getdiyi yer toy, yas və hamam idi. Dövlətli qadınlar toya və hamama ümumiyyətlə özlərini göstərməyə, varlı olmayanlar qarşısında lovğalanmağa gedərdilər. Bir də görərdin ki, dövlətli qadın on iki taxtalıq alışdım-yandım tumanını, al-xaradan tikilmiş, yaxası baftalı köynəyini, pəncə-pəncə donunu geydi, başına qızıl cütqabağı bağladı. Onun üstündən cərgə gül qızıl sil-

¹⁰ Mövlud Süleymanov. **Eşitdiklərim, oxuduqlarım, gördüklərim**. Bakı, “Azərnəşr”, 1989, s.97.

¹¹ Kəmalə Hadiyeva. **XIX-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ənənəvi qadın bəzəkləri**. (Tarixi-etnoqrafik tədqiqat). Bakı, “Xəzər”, 2009, s.110.

siləsini, həmailini bağladı, qollarına qızıl qolbaqlarını keçirib, belinə qızıl kəmərinə, barmaqlarına əlvan qaşlı qızıl üzüklərini taxıb, ayağına gümüşdaban başmağını geyib, başına al rəngli Şirvan ipək çarşabını salıb, satıl boxçasını qaravaşa verib hamama getdi. Bu qədər zinətlə hamama gəlib soyunar və bütün süslü-bəzəkli əşyasını bir boxçaya bağlar və hamamçıya tapşırırdı”.¹²

Azərbaycan əhalisinin geyiminin rəngarəngliyi etnik müxtəlifliklə də şərtlənirdi. Bu baxımdan etnoqraf E.Kərimovun “XIX əsrdə Azərbaycanda yaşayan etnik və etnoqrafik qrupların öyrənilməsi tarixindən” adlı məqaləsi çox maraqlıdır.¹³ Məqalədə həmin dövrdə yaşayan xarici müəlliflərin M.M.Kovalevskiy, A.İ.Plotto, İ.A.Oqranoviç, M.S.Bejanov və digərlərinin tatlar, şahsevənlər, yəhudilər və qaraçıların həyat tərzə və geyimləri haqqında verdikləri məlumatlar ön plana çəkilir. Bu faktlara və digər ədəbiyyat materiallarına əsasən demək olar ki, Azərbaycan ərəzində yaşayan ayrı-ayrı xalqlar geyimlərindəki spesifik cəhətləri qoruyub saxlaya bilmişlər. Xüsusilə Şəki-Zaqatala və Lənkəran-Astara bölgələrinin qadınları geyimləri ilə digər bölgə qadınlarından fərqlənirlər. Qol və barmaq bəzəklərinə daxil olan qolbaqlar və üzüklər geyimlə əlaqədar olmadığı üçün onların istifadəsi sərbəst idi. Etnoqrafik materiallar təsdiq edir ki, azərbaycanlıların geyimlərinə hər yaş dövrünə (qız, gəlin, cavanlıq, analıq və yaşlı qadınlar) aid müəyyən bəzəklər qrupu uyğun gəlirdi. Burada yaşdan əlavə qadınların fiziki inkişaf dövrü və sosial funksiyaları da rol oynayırdı.

Azərbaycan qadınları xüsusilə bayram günlərində yeni libas və bəzəklərə, al-əlvan geyimlərə üstünlük verirdilər. Bu ənənə günümüzədək davam etməkdədir. Belə bayramlardan biri də Novruz bayramıdır. Xalqımız yeni gün olan Novruza böyük önəm vermişdir. Bu baxımdan bayram ərəfəsində və bayram günlərində istifadə etdiyimiz geyimlər də önəmlidir. Novruz bizim milli bayramımız olduğu üçün müasir dövrümüzdə bəylər və xanımların daha çox milli geyimlərə, milli aksesuarlara üstünlük verməsi gözəl olardı. Azərbaycanın qədim adət-ənənələrini həm mətbəximizdə, həm geyimlərimizdə, musiqimizdə əks etdirməliyik. Milli geyimlərimiz, əlvan libaslar, arxalıqlar, çuxalar, araçınlar, aksesuarlar, bəzək əşyaları keçmişdən günümüzdə qədər gəlib çatan qaydalar Novruz bayramı ərəfəsində yenidən xatırlanır. Hər bir azərbaycanlının qarderobunda mütləq milli geyim olmalıdır. Milli ornamentdə olan bəzək əşyaları, kəlağayı – fərqi yoxdur.

Nəticə

Milli geyimlər Azərbaycan xalqının zəngin mədəni irsinin və tarixi ənənələrinin əks olunmasıdır. Bu geyimlər, xüsusilə Novruz bayramı kimi əlamətdar günlərdə, həm estetik, həm də sosial əhəmiyyət daşıyır. Ənənəvi geyimlər, maddi mədəniyyətin bir hissəsi olaraq, xalqın etnik xüsusiyyətlərini və yaşayış tərzini qoruyub saxlayaraq, həm keçmişə, həm də bu günə aydın bir baxış acısı təqdim edir.

¹² Hüseynqulu Sarabski. **Köhnə Bakı**. Bakı, “Yazıçı”, 1982, s.253, s.172.

¹³ Эмил Керимов. Из истории изучения этнических и этнографических групп Азербайджана в XIX в. АЭС, вып. III. Баку: «Элм», 1977, с.25.

Geyimlərimiz, həmçinin, Azərbaycanın müxtəlif mədəniyyətlər və xalqlar ilə qarşılıqlı əlaqələrinin bir nəticəsi olaraq inkişaf edib, zənginləşmişdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI – REFERENCES

1. Hədiyeva, Kəmalə. **XIX-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda ənənəvi qadın bəzəkləri. (Tarixi-etnoqrafik tədqiqat)**. Bakı, “Xəzər”, 2009, 172 s.
2. Həvilov, Həvil. **Azərbaycan etnoqrafiyası**. Bakı, “Elm”, 1991, 252 s.
3. Mustafayev, Cəmil. **Xanlıqlar dövründə Azərbaycanda sənətkarlıq**. Bakı, “Elm”, 2002, 272 s.
4. Sarabski, Hüseynqulu. **Köhnə Bakı**. Bakı, “Yazıçı”, 1982, 253 s.
5. Süleymanov, Mövlud. **Eşitdiklərim, oxuduqlarım, gördüklərim**. Bakı, “Azər nəşr”, 1989, 373 s.

Rus dilində

6. Велиев, Фазаил. **Материальная культура Западной зоны Азербайджана XIX – начале XX вв.** Баку, «Элм», 1996, 165 с.
7. Каракашлы, Кара. **Материальная культура азербайджанцев северо-восточной и центральной зон Малого Кавказа (историко-этнографической исследование)**. Академия наук Азерб.ССР Институт Истории. Баку, Изд., АН Азерб.ССР, 1964, 282 с.
8. Керимов, Эмиль. **Из истории изучения этнических и этнографических групп Азербайджана в XIX в.** АЭС, вып. III. Баку, «Элм», 1977.
9. Челеби, Эвлия. **Книга путешествия (Извлечения из сочинения турецкого путешественника XVII века)**. III. Институт Востоковедения, Москва: «Наука», 1983, 375 с.

MÜƏLLİF HAQQINDA MƏLUMAT – INFORMATION ABOUT AUTHOR

Əliyeva Kəmalə Gülağa qızı – tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent. AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu. Azərbaycan, Bakı

Aliyeva Kamala Gulaga – Doctor of Philosophy in history, associate professor, A.A.Bakikhanov Institute of History and Ethnology, ANAS. Azerbaijan, Baku